

נא ע"ב-נב ע"א. מח' ב"ש וב"ה בסדר ברכות הקידוש

משנתנו

בית שמאי אומרים: (בקידוש בשבת וי"ט) מברך על היום ואח"כ מברך על היין (בורא פרי הגפן)
ובית הלל אומרים: מברך על היין, ואח"כ מברך על היום (מקדש השבת/ מקדש ישראל והזמנים)

תוספתא
(פ"ה הכ"ה)

בית שמאי אומרים: מברך על היום ואחר כך מברך על היין - (2 טעמים): שהיום גורם ליין שיבא (ביאת השבת גורמת לחובת הקידוש); וכבר קדש היום ועדיין לא בא (כניסת השבת וקדושתה חלה בקבלת שבת, לפני הסעודה והבאת היין לקידוש, ולכן היום קודם).
ובית הלל אומרים: מברך על היין ואח"כ מברך על היום - (2 טעמים): שהיין גורם לקדושה שתאמר (בלא יין אין קידוש, לכן הוא עיקר); דבר אחר, ברכת היין תדיר וברכת היום אינו תדיר (ברכה על כוס יין נעשית בכל ארוחה - ולכן היא תדירה וקודמת, וקידוש היום נעשה רק בשבת ויום טוב - ולכן הוא אינו תדיר), תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם. והלכה כבית הלל.

❓ "דבר אחר". מדוע הצריכו בית הלל טעם נוסף?

✔️ שמא תאמר שלשיטת בית שמאי יש שני טעמים, ולבית הלל טעם אחד לשיטתם. לכן בית הלל הביאו טעם נוסף - להראות שגם לשיטתם יש שני טעמים.

❓ "והלכה כבית הלל". פשוט! הרי בת קול הכריזה זאת?

✔️ 1. הברייתא נשתנה קודם הבת קול (לכן נכתב שהלכה כמותם)
 2. הברייתא נשתנה לאחר הבת קול, וכשיטת רבי יהושע (ב"מ נט ע"ב) שאין משגיחין בבת קול.

תוספתא
(פ"ה הל"ב)

הנכנס לביתו במוצאי שבת (כדי לעשות הבדלה): מברך על היין ועל המאור ועל הבשמים ואח"כ אומר הבדלה. ואם (הוא צריך לברך ברכת המזון שטעונה כוס ברכה לאחר סעודה השלישית, וצריך כוס יין נוספת להבדלה) אך אין לו אלא כוס אחד, (מברך ברכת המזון ואינו שותה את הכוס יין, אלא) מניחו אחר המזון ומשלשן כולן לאחריו (מברך את כל ברכות הבדלה, ורק אז שותה את הכוס יין).

❓ קשה לשיטת בית שמאי, מדוע בקידוש - קודם ברכת היום ליין, ובהבדלה - קודם ברכת היין להבדלת היום?

✔️ ייתכן שהתוספתא הינה לשיטת בית הלל, ובשניהם היין קודם ליום.

⬇️ מברך ברכת היין ואח"כ ברכת הבדלה.
 ⬇️ מברך ברכת המאור ואח"כ ברכת בשמים.
 ⬇️ "ומשלשן כולן" - מברך המזון ואח"כ ברכת הנר.

❓ בהכרח התוספתא (הל"ב) היא כשיטת בית שמאי, ע"פ המח' של ב"ש וב"ה (הל"א. שמאור קודם לבשמים), מכאן חוזרת הקושיה על בית שמאי?

✔️ נעמיד את מח' בית שמאי ובית הלל בסדר ברכת האש והבשמים אליבא דרבי מאיר (ולא כשיטת רבי יהודה, ולב"ה המאור קודם לבשמים), ממילא התוספתא (הל"ב) הינה כבית הלל, ולא קשה לב"ש.

תוספתא
(פ"ה הל"א)

אמר רבי יהודה: ...**בית שמאי** אומרים: על המאור ואח"כ [בשמים],
ובית הלל אומרים: בשמים ואח"כ מאור.

⬇️ לבית שמאי מברך ברכת המאור ואח"כ ברכת בשמים.

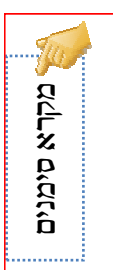
משנתנו

(המשנה לשיטת רבי מאיר): **בית שמאי** אומרים: נר ומזון בשמים והבדלה,
ובית הלל אומרים: נר ובשמים מזון והבדלה.

⬇️ לבית הלל מברך ברכת המאור ואח"כ ברכת בשמים.
 ⬇️ לבית הלל מברך ברכת הנר ואח"כ ברכת המזון.

❓ בהכרח התוספתא (הל"ב) היא כשיטת בית שמאי אליבא דרבי יהודה (כי במשנתנו אליבא דרבי מאיר, לב"ה מברכים על הנר ואז המזון, ולא כמופיע בתוספתא שמברך על המזון ואז על הנר. ואליבא דרבי יהודה אפשר להלוט את שתי התוספתות), וחוזרת הקושיה לבית שמאי?

✔️ לבית שמאי יש הבדל בין קידוש להבדלה, בקידוש - הכנסת השבת, עדיף להקדים את ברכת היום (ולכן קודם ברכת היום ליין); בהבדלה - יציאת השבת, עדיף לאחר את ברכת היום, כדי שלא יראה שהשבת הינה עליו כמשא כבד (ולכן קודם היין להבדלת היום).

בא להן יין אחר המזון, אם אין שם אלא אותו כוס - בית שמאי אומרים: מברך על היין ואחר כך על המזון (שותה את היין בתוך הארוחה, ואינו צריך לשמור אותה עבור ברכת המזון) לבית שמאי אין ברכת המזון טעונה כוס ברכה

לפי התוספתא (הל"ב) אם אין לו שתי כוסות, שומר את הכוס לברכת המזון, משמע שלבית שמאי ברכת המזון טעונה כוס ברכה, ובמשנתנו לבית שמאי לא טעון?

כוונת בית שמאי במשנתנו שמברך על היין, ואינו שותה את הכוס, ושומרה לברכת המזון שטעונה כוס ברכה.

כיצד ייתכן שלבית שמאי יברך בורא פרי הגפן ולא ישתה מהיין וישמור לברכת המזון, הרי אמר מר (פסחים קה ע"ב): "המברך צריך שיטעום (מהדבר שבידו עליו)"?

לשיטת בית שמאי מברך וטועם מעט מהיין, ושומר את רוב היין לברכת המזון.

כיצד ייתכן שלבית שמאי יטעם מעט מכוס היין, הרי בכך פוגם את היין (ע"פ מר פסחים שם), וכוס של ברכת המזון חייבת להיות שלמה?

האדם מברך על היין בתוך הארוחה, שופך לידו מעט מהיין - ושותה מכף ידו את היין. בכך הכוס של ברכה אינה נפגמת, ואפשר להשתמש בה לברכת המזון.

אם ישתה מעט מכוס היין - יחסר בה שיעור רביעית הלוג, ואמר מר (פסחים שם) כוס של ברכה חייבת שיעור (ואיך יברך עליה בברכת המזון לאחר שטעם מהכוס)?

הכוס של יין מרובה בשיעורה, וגם לאחר שטעם ממנה מעט (מתוך כף ידו), נשאר כשיעור רביעית הלוג עבור כוס של ברכה.

במשנתנו כתוב "אין לו אותו כוס" - משמע שאין לו שיעור יין אלא לכוס אחת בלבד (רביעית יין), וכיצד ייתכן להעמיד את המשנה ב"מרובה שיעורה"?

מדובר במשנה שיש לו בכוס יותר מרביעית יין (במידה שגם אם טועם מהיין נשאר בכוס רביעית יין דייה לברכת המזון), אבל לא כשיעור שתי כוסות (יותר משתי רביעיות) ו"אין לו אותו כוס" אחת בלבד (עם שיעור גדול), ולא שתיים.

לפי התוספתא (הל"ב) אם אין לו שתי כוסות, שומר את הכוס לברכת המזון, משמע שלבית שמאי ברכת המזון טעונה כוס ברכה, ובמשנתנו לגי' רבי חייא בית שמאי לא טעון ברכת המזון כוס של ברכה?

רבי חייא שנה את משנתנו: בית שמאי אומרים: מברך על היין ושותהו, ואחר כך מברך ברכת המזון. לבית שמאי אין ברכת המזון טעונה כוס ברכה (אין אפשרות להעמיד בדברי בית שמאי שטועם מעט מכף ידו, כי שנה רבי חייא במפורש "ושותהו" - שממש שותה את כל הכוס)

אלו שני תנאים החלוקים בדעת בית שמאי, האם לבית שמאי ברכת המזון טעונה כוס של ברכה (לתוספתא כן, לרבי חייא לא)